

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta 25.5.2020 / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain muuttamisesta

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti korotettavaksi työttömyysetuuden sovittelun suojaosaa 300 eurosta 500 euroon. Lisäksi liikkuvuusavustukseen ehdotetaan väliaikaista muutosta, jonka myötä kokoaikatyön työmatkaa koskeva edellytys lyhenisi kolmesta tunnista kahteen tuntiin.

Suojaosan korotus

Kela pystyy toimeenpanemaan ehdotetun suojaosan korotuksen. Muutos aiheuttaa korjaustarpeen aikaisemmin toistaiseksi voimassa olevaksi tehtyihin sovittelupäätöksiin. Näiden päätösten korjaaminen edellyttää manuaalilyötä.

Esityksen mukaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa alkaneelta työttömyysetuuden hakujaksolta maksettavaan soviteltuun työttömyysetuuteen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä. Lain voimassa ollessa alkavalta työttömyysetuuden hakujaksolta maksettavaan soviteltuun työttömyysetuuteen sovellettaisiin uutta väliaikaista lakia. Ehdotettu muotoilu vastaa Kelan valmistelun aikana esittämää näkemystä.

Kelan näkökulmasta paras voimaantuloajankohta laille olisi 1.6.2020. Kiireellisen aikataulun vuoksi Kelassa on jo jouduttu aloittamaan muutoksen edellyttämät tietojärjestelmätyöt. Alustavien tietojen perusteella määrittelytyö on tehty siltä pohjalta, että voimaantuloajankohta olisi juuri 1.6.2020. Tätä aikaisempi voimaantulo ei ole mahdollinen, ja toisaalta myöhempi voimaantulokin edellyttäisi ylimääräistä järjestelmätyötä.

Kuten esityksessäkin tutkimustuloksiin viitaten todetaan, sovitellun työttömyysetuuden laskentamekanismeja ei ole pidetty kannustinongelmina vaan niitä voidaan kansainvälisesti tarkasteltuna pitää anteliaina. Kela toteaa, että sovitellun etuuden saamiseen liittyvät kannustinongelmat liittyvätkin pääosin työaikaan koskevaan sääntelyyn. Näitä ongelmia tulisi ratkoa pysyvällä sääntelyllä.

Liikkuvuusavustus

Kuten esityksessä on todettu, liikkuvuusavustus on varsin vähän hyödynnetty etuus. Liikkuvuusavustusta maksettiin vuonna 2019 yhteensä 2966 henkilölle. Näistä Kelan asiakkaita oli noin kolmannes eli 1 073 henkilöä. Koska liikkuvuusavustushakemuksia on vähän, niiden käsittely on Kelassa keskitetty muutamille käsittelijöille kussakin vakuutuspiirissä.

Liikkuvuusavustuksen ehtoihin esitetty muutos lisää Kelan työmäärää. Lisäyksen suuruus riippuu siitä, kuinka moni työttömyysetuuden saaja työllistyisi väliaikaisen poikkeuksen ollessa voimassa ja tulisi oikeutetuksi liikkuvuusavustukseen. Kela on arvioinut, että jos kolmannes esityksessä arvioiduista uusista liikkuvuusavustuksen saajista olisi Kelan asiakkaita, käsiteltävien tapausten määrä olisi 5 000.

Väliaikainen muutos liikkuvuusavustuksen ehtoihin edellyttäisi lisäksi jonkin verran tietojärjestelmätyötä sekä mahdollisesti lomakemuutoksia. Liikkuvuusavustuksen hakulomake on Kelan ja työttömyyskassojen yhteinen. Lomakemuutosta ei ehditä toteuttamaan lain voimaantuloon mennessä. Hakemukset voidaan kuitenkin käsitellä uuden työaikaedellytyksen mukaisesti myös nykyisen lomakkeen perusteella.

Esityksessä on todettu, että liikkuvuusavustusta voidaan pitää nykyisellään merkittävänäkin tukena työn vastaanottamisesta syntyviin matka- ja muuttokustannuksiin. Kela yhtyy näkemykseen ja toteaa, että avustuksen vähäinen käyttö johtuu todennäköisemmin sen huonosta tunnettuudesta kuin epäedullisista ehdoista.

Anne Neimala
etuusjohtaja

Pasi Pajula
toimeentuloturvaetuuksien osamiskeskuksen päällikkö